

ACTA MVSEI APVLENSIS

APULUM LV

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

Fondator

ION BERCIU

Editor

GABRIEL T. RUSTOIU

Colegiul editorial

RADU ARDEVAN - Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca

NIKOLAUS BOROFFKA - Deutsches Archäologisches Institut, Berlin

DANIEL DUMITRAN - Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

NICOLAE GUDEA - Cluj-Napoca

VALER MOGA - Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

CHRISTOPHER F. E. PARE - Universitatea „Johannes Gutenberg”, Mainz

ZENO KARL PINTER - Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

MARIUS PORUMB - Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca

VOLKER WOLLMANN - Obrigheim

Colegiul de redacție

HORIA CIUGUDEAN - director

RADU OTA - secretar de redacție

GEORGE BOUNEGRU - membru

CONSTANTIN INEL - membru

Adresa de corespondență:

MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII

510010 ALBA IULIA

Str. Mihai Viteazul, 12-14

Tel. 0258/813300

revista.apulum@yahoo.com

www.mnuai.ro; www.muzeuluniriialba.ro; www.anuarulapulum.ro

Correspondence address:

MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII

RO – 510010 ALBA IULIA

Mihai Viteazul St., 12-14

Tel. (+40) (258) 813300

© 2018 MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII, ALBA IULIA

ISSN – 1013-428X

ISSN – 2247 – 8701

ISSN-L – 2247 – 8701

ACTA MVSEI APVLENSIS

APVLVM

LV

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

ALBA IULIA

MMXVIII

Tehnoredactare: RADU OTA

Traducerea și verificarea textelor în limba engleză: ADINA GOȘA

Textele nepublicate nu se restituie.

S U M A R

CONTENTS – SOMMAIRE – INHALT

STUDII – STUDIES

SABIN ADRIAN LUCA, HORIA CIUGUDEAN, O depunere rituală aparținând culturii Petrești descoperită la Uioara de jos <i>A ritual deposition assigned to the Petrești culture found at Uioara de jos</i>	9
MIHAELA-MARIA BARBU, MIHAI GLIGOR, Industria litică cioplită aparținând grupului cultural Foeni din situl de la Alba Iulia- „Lumea Nouă” (jud. Alba) (I) <i>Chipped lithic industry belonging to Foeni cultural group from Alba Iulia - Lumea Nouă archaeological site (Alba county) (I)</i>	23
CRISTIAN IOAN POPA, Through the darkness of prehistory. The pyxis or the Coțofeni oil lamp from Gheja <i>Prin întunericul preistoriei. Pyxida sau candela Coțofeni de la Gheja</i>	57
CAROL KACSÓ, Așezarea din epoca bronzului de la Oarța de Sus – Dealul Stremțului <i>Die Bronzezeitliche Siedlung von Oarța de Sus – Dealul Stremțului</i>	67
MARIUS-MIHAI CIUTĂ, Un colier din aur cu pandantive și o pereche de cercei, din aur, din situl cetății dacice de la Căpâlna (com. Săsciori, jud. Alba) <i>A golden necklace with pendants and a pair of golden earrings From Dacian fortress Căpâlna (Săsciori village, Alba county)</i>	87
RADU CIOBANU, Pictorul roman la lucru – detalii tehnice și câteva probleme de iconografie ale picturii antice de șevalet <i>Le peintre romain au travail – details techniques et quelques problemes sur l’iconographie de la peinture antique de chevalet</i>	125
CĂTĂLIN PAVEL, The only Icarus statuette from Dacia: a military appropriation of the Icarus myth? <i>Singura statueta a lui Icar din Dacia: mitul lui Icar în mediul militar?</i>	155
FLORIN CIULAVU, MIHAELA BLEOANCĂ, Contribuții la studiul	

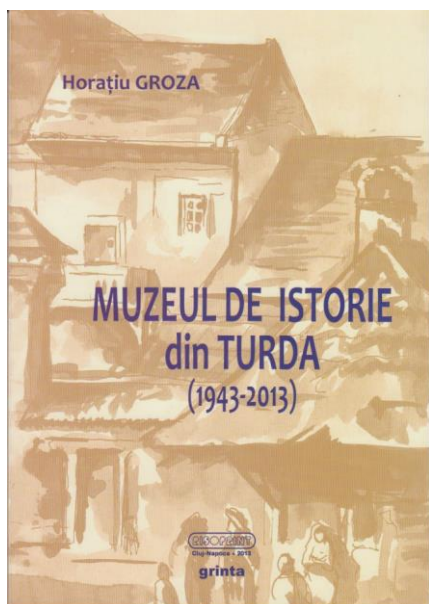
	sectorului sudic al canabelor romane de la Apulum / <i>Municipium Septimium Apulense</i> . Raport preliminar privind cercetările arheologice preventive de la Alba Iulia, str. Izvorului, nr. 5 <i>Contributions to the study of the southern sector of Roman canabae from Apulum / Municipium Septimium Apulense. Preliminary report on preventive archaeological research from Alba Iulia, str. Izvorului, no. 5</i>	171
MIHAELA BLEOANCĂ,	Instrumente medicale descoperite recent la Apulum <i>Medical instruments recently discovered at Apulum</i>	219
ADRIAN COSMIN BOLOG, OVIDIU MAXIM OARGĂ,	O nouă cercetare în necropola romană de la Apulum, Dealul Furcilor-„, Podei“ <i>A new research in the Roman necropolis from Apulum, Dealul Furcilor - „, Podei“</i>	229
DAN ANGHEL, GEORGE VALENTIN BOUNEGRU,	O stelă funerară descoperită la Ighiu, jud. Alba <i>A funerary stela discovered at Ighiu, Alba county</i>	251
AUREL DRAGOTĂ, MIHAI BLĂJAN,	The military entourage of Gyula as shown by the burial place in Alba Iulia – <i>Izvorul Împăratului</i> (10 th -11 th century) <i>Anturajul militar al lui Gyula ilustrat de cimitirul de la Alba Iulia – Izvorul Împăratului (sec. X-XI)</i>	259
AUREL DRAGOTĂ, VALENTIN DELEANU, GABRIEL TIBERIU RUSTOIU, ANCA MATIȘ, MIHAI BLĂJAN,	Tipologia inventarului din cimitirul de la Alba Iulia - <i>Izvorul Împăratului</i> (sec. X-XI) <i>The categorization of the funeral artefacts from Alba Iulia – Izvorul Împăratului cemetery site</i>	325
MONICA-ELENA POPESCU,	Considerații privind un pandantiv bizantin de la Alba Iulia - <i>Izvorul Împăratului</i> <i>Observations about a Byzantine pendant from Alba Iulia - Emperor's Spring</i>	353
LAURA MAGDAN, AUREL DRAGOTĂ,	Cercetările arheologice de la Alba Iulia - <i>Canton C.F.R. (1961-1962)</i> <i>Archaeological excavations from Alba Iulia - Canton C.F.R (1961-1962)</i>	361
RADU OTA, CRISTIAN TITUS FLORESCU, BOGDAN PÂCLIȘAN,	Alba Iulia și invaziile turco-tătare din anii 1658 și 1661, reflectate prin descoperiri arheologice recente <i>Alba Iulia and the Turkish-Tartar invasions from 1658 and 1661, reflected by recent archaeological discoveries</i>	379

RESTAURARE – CONSERVARE – INVESTIGAȚII
RESTORATION – CONSERVATION – INVESTIGATIONS

- SORIN ȘERBAN, Reconstituirea unei cupe din perioada romană
Restoring a bowl of the Roman period 391

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ
REVIEWS AND READER'S NOTES

- SABIN ADRIAN LUCA, Cosmin Ioan Suciu, *Cultura Vinča în Transilvania*, Bibliotheca Brukenthal XLIV, Sibiu, 2009, Editura ALTIP, ISBN 978-973-117-250-7 397
- CRISTINEL FÂNTÂNEANU, Ion Tuțulescu, *Perioada de tranziție spre epoca bronzului în zona deluroasă și montană a Olteniei*, Tg. Jiu, Ed. Măiastra, 2016, 280 pagini, 83 figuri, 5 hărți 417
- RADU OTA, Mihai Chiriac, *Bazinul Târnavelor în epoca romană*, Mediaș, Iași, Editura Studis, 2016, 232 pagini, 23 figuri color 421
- FLORIN CIULAVU, Carmen Maria Petolescu, *Daco-Moesica. Studii de numismatică și gliptică*. Ediție îngrijită de Constantin C. Petolescu și Ștefan Vasiliță, București, Editura Academiei Române, 2017, 364 p 425
- RADU CIOBANU, P. Wilkinson, *Pompeii – An Archaeological Guide*, London, New York, 2017, 240 pag., 32 planșe color, 60 fig. alb negru 427
- RADU OTA, Iosif Vasile Ferencz, *Muzeul din Deva. Arc peste timp*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2017, 166 pagini 429
- RADU OTA, Horațiu Groza, *Muzeul de Istorie din Turda (1943-2013)*, Cluj-Napoca, Editura Grinta, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2013, 137 pagini, 103 imagini alb-negru și color 433
- Lista autorilor 437

Horațiu Groza, *Muzeul de Istorie din Turda (1943-2013)*, Cluj-Napoca, Editura Grinta, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2013, 137 pagini, 103 imagini alb-negru și color.

Radu OTA
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Horațiu Groza este muzeograf în cadrul Muzeului de Istorie din Turda. I-a revenit sarcina, nu tocmai ușoară, de a aborda un gen de subiect mai puțin studiat, dar important pentru istoria muzeografiei românești în general. Deși lucrarea a văzut lumina tiparului în urmă cu cinci ani, am considerat că merită să beneficieze de o notă de lectură. Am două

argumente: avem de-a face cu încă o monografie istorică a unui muzeu (nu sunt prea multe), autorul a depus un efort intelectual consistent pentru a o finaliza, folosind documente de arhivă; scrisul este unul plăcut, coerent, digerabil, pe înțelesul tuturor, un lucru care mă atrage. Din păcate, lucrarea posedă și un aspect nereușit, cum ar fi cel care se referă la organizarea structurii: capitolele și subcapitolele, la fel ca imaginile, nu sunt numerotate sau nu poartă nici un fel de siglă sau însemn.

Cartea este alcătuită din șase capitole, un *Argument* folosit în loc de introducere, *Anexe* și *Bibliografie*, ultimele două introduse la finalul lucrării. În *Argument* autorul atrage atenția asupra faptului că a ales să se adreseze publicului larg. Este evident că rolul unei asemenea monografii are darul de a face comunitatea locală în special, să conștientizeze importanța unei asemenea instituții culturale și de cercetare în spațiul său.

În primul capitol, *Constituirea colecțiilor muzeale. Apariția muzeelor publice*, autorul ne pune în temă cu informații despre muzeologie ca știință, apariția primelor colecții muzeale și muzee în Europa și în țara noastră, rolul muzeelor în dezvoltarea culturală și formarea conștiințelor de pe mapamond, și tendințele moderne de cercetare în domeniul muzeal.

În al doilea capitol, *Încercări de înființare a unui muzeu de istorie la Turda*, subliniază rolul hotărâtor avut de colecțiile particulare ale unor intelectuali precum Kemény József, Botár Imre și Téglás István, ultimul fiind inspector școlar și pasionat arheolog. Un moment important este înființarea în

Turda, a unei Case Culturale în 12 octombrie 1913, care a pregătit deschiderea unui muzeu. Această inițiativă a fost continuată de reprezentanții familiei Rațiu, mai ales prin figura preeminentă a dr. Augustin Rațiu, care reușește să pună bazele reale ale muzeului încă din 1933, chiar dacă oficial, instituția și-a început activitatea zece ani mai târziu, în 22 noiembrie 1943. La început muzeul a luat numele memorandistului dr. Ioan Rațiu, iar la organizarea sa au contribuit financiar Asociația Cultul Eroilor, Asociațiunea ASTRA, Camera Deputaților și alții. Din păcate acesta a fost deschis publicului doar câțiva ani.

În al treilea capitol, *Înființarea și deschiderea muzeului*, autorul abordează momentul înființării Muzeului orașului și județului Turda în 22 noiembrie 1943, la inițiativa inspectorului școlar Darius Pop. Datorită războiului și situației politice delicate, muzeul și-a deschis porțile abia în 23 august 1951. Din acest moment instituția are denumirea Muzeul Raional Turda, conform noii organizări administrative a țării. Este amintită figura dascălului Ioan Țigăra, specializat în filologie clasică, director al instituției între 1951-1959, cel care a pus bazele reale ale instituției de cultură turdene, care era organizată în cinci secții: arheologie, etnografie, documente, științele naturii și industrie.

În cel de-al patrulea capitol, *Din activitatea Muzeului de Istorie Turda*, se face o trecere în revistă a activității muzeului de-a lungul timpului. Autorul o împarte în două mari perioade, cea comunistă și cea postdecembristă. Prima perioadă este divizată în patru etape: 1951-1957, dominată de personalitatea profesorului Ioan Țigăra; 1957-1964; 1964-1979 și 1979-1989, ultima, marcată de grava criză economică din ultimul deceniu al dictaturii ceaușiste, în care muzeele au trecut pe autofinanțare. A doua perioadă, cea postdecembristă, este împărțită în trei etape: 1989-1997; 1997-2011, 2011-2011-2014. Aici autorul relatează câteva aspecte grave care afectează actul cultural: lipsa finanțării corespunzătoare și furtul de piese de patrimoniu, aspect nefast cu care instituția muzeală s-a confruntat. De asemenea, atrage atenția asupra concurenței neloiale exercitate de alte instituții de specialitate, care au acaparat cercetările arheologice din zona Turzii, fără a include muzeul turdean în lista de parteneri, așa cum ar fi fost normal. **Din păcate capitalismul prost înțelese a trezit lăcomia unora dintre colegi, încât au uitat motivul care i-a determinat să urmeze vocația (profesie e prea puțin spus) de arheolog.** La sfârșitul capitolului sunt înșirate liste cu tipurile de activități muzeale și de cercetare care, din punctul meu de vedere, nu-și aveau locul aici. În cel mai bun caz, ar fi trebuit făcută o selecție a activităților/acțiunilor de succes ale specialiștilor muzeului.

În capitolul cinci, *Evoluția colecțiilor de-a lungul timpului*, autorul ne informează că muzeul dispune de peste 30000 piese de patrimoniu, mai mult de jumătate aparținând epocii romane. De asemenea, posedă colecții de artă și etnografie, dar și artefacte din preistorie și evul mediu. Sunt realizate câteva

diagrame care ne dau relații despre evoluția colecțiilor, proveniența acestora, apartenența pe epoci. Este un capitol al datelor statistice.

Eveniment și cotidian la muzeul turdean este denumirea capitolului final al cărții, în care autorul face o scurtă prezentare a expoziției de bază (pune accent pe organizarea lapidariului la subsolul clădirii, pe mormântul de femeie gepidă descoperit în castrul legiunii a V-a Macedonica, pe tabloul din 1896 al pictorului maghiar Körösfői Kriesch Aladár, denumit *Dieta de la Turda*, eveniment istoric de importanță majoră în istoria Principatului Transilvaniei), reorganizată după finalizarea restaurării Palatului Voievodal, clădirea care adăpostește sediul Muzeului, monument istoric care datează din sec. XV, și realizează o dare de seamă a activității culturale și științifice (studii, articole, expoziții, emisiuni radio-tv, congrese, conferințe etc) a specialiștilor muzeului în perioada august 2011 – august 2013. Din punctul meu de vedere, toată această înșiruire a activităților nu ar trebui să-și aibă locul în acest gen de lucrare. Aceste informații ar trebui să se regăsească doar într-o arhivă pentru că, în mare măsură țin de evidența unor activități oficiale ale instituției. Ar fi fost mult mai bine dacă s-ar fi făcut o selecție a evenimentelor care au avut un impact mai important asupra comunității locale sau a lumii științifice. Același aspect l-am întâlnit și în conținutul capitolului al patrulea, *Din activitatea Muzeului de Istorie Turda*.

Per ansamblu, lucrarea este una utilă, scrisă bine, coerent, constituindu-se drept un nou pas în cunoașterea instituțiilor muzeale, mai ales că monografiile de acest fel sunt rare.